

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Verkaveling aan de Boerendreef te Schilde Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
V. Vandenbussche

Colofon

Titel: Verkaveling aan de Boerendreef te Schilde. Archeologienota.

Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Vanessa Vandenbussche

Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 543

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut

Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service

Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: februari 2022

Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

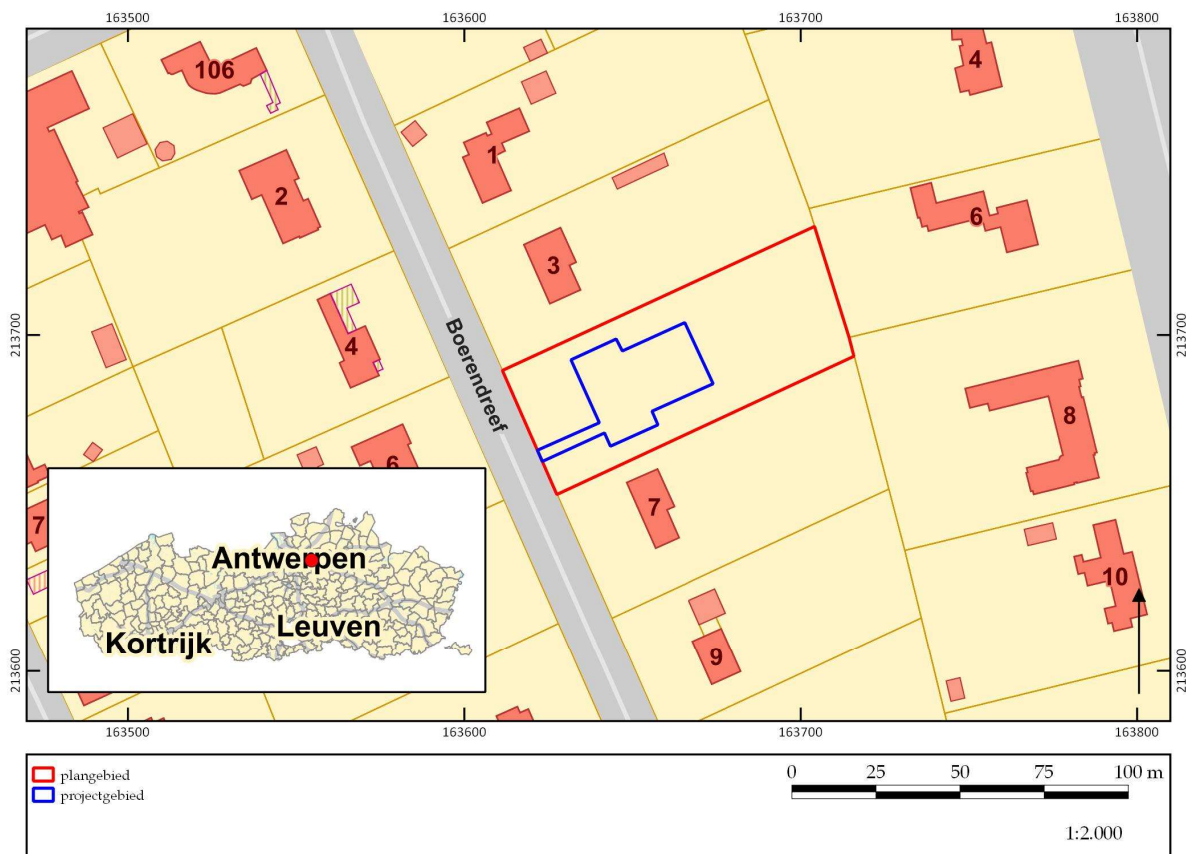
Deel I. Verslag van resultaten

Inhoudstafel

1 INLEIDING	5
1.1 RANDVOORWAARDEN	6
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2 VRAAGSTELLINGEN	8
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANEDE WERKZAAMHEDEN	11
4.1 BESTAANDE TOESTAND	11
4.2 NIEUWE TOESTAND	11
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	13
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	13
5.2 HISTORISCHE BRONNEN	13
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	13
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	16
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	18
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	19
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	19
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	21
5.5.4 BODEMTYPE	21
5.5.5 POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	21
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	23
6. CONTROLEBORINGEN	25
6.1 METHODIEK	25
6.2 RESULTATEN LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK AAN DE HAND VAN DE BORINGEN	26
7 SYNTHESE	28
7.1 SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRISULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	28
7.2 IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANEDE WERKEN	28
7.3 POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELING	29
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	31
GERAADPLEEGDE WEBSITES	31

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Boerendreef 5 te Schilde (gemeente Schilde, provincie Antwerpen). Het omvat één perceel met een totale oppervlakte van ca. 4.008 m². Op het terrein staat momenteel een bos. De opdrachtgever plant het gebied te verkavelen, waarbij één lot wordt afgescheiden (fig. 1).

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©LARES

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een archeologienota waarvan akte is genomen naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag. Het onderzoek (projectcode 2022B83) werd uitgevoerd door twee archeologen, waarvan één erkend conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord

worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

nvt.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Boerendreef, Schilde
Ligging	Boerendreef 5, 2970 Schilde
Kadastrale gegevens	Schilde, 2 ^e afdeling, sectie C, perceel 449G
Bounding Box	163366.339469,213496.557952,163883.386766,213773.787393
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2022B83
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Vanessa Vandenbussche, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	februari 2022
Geplande ingreep	Verkavelen in één lot met 1 hoofdgebouw en een tuinzone
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 4.008 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota met beperkte samenstelling is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, vrijgave

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De gegeorefereerde historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied niet beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroerenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aan- of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroerenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst. In bijlage zijn de beschikbare plannen opgenomen.

De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever.

4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

Het plangebied bestaat uit één perceel met een totale oppervlakte van ca. 4.008 m². Momenteel is het in gebruik als bos met den, eik en berk.

Figuur 2. Implantingsplan bestaande toestand.

4.2 Nieuwe toestand

Het terrein is gelegen in een gebied dat op het gewestplan wordt aangegeven als woonparkgebied. Volgens de verordeningen van de gemeente Schilde moet het grootste deel van het terrein als bos bewaard blijven. Er mag slechts maximaal 400 m² bebouwd worden en maximaal 400 m² als tuinzone aangelegd worden. De rest moet behouden blijven als bos. Voor de bouwzone en tuinzone dient, aangezien het gaat om een verkavelingsaanvraag, uitgegaan te worden van een maximale verstoring van het bodemarchief.

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historische bronnen

Voor het historisch onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed en heemkundige literatuur online.

Het plangebied ligt op ca. 1,3 km van de dorpskern van Schilde. Schilde maakte onderdeel uit van het markgraafschap Antwerpen. In 1106 werd het aan het hertogdom Brabant toegevoegd. De oudste vermelding is te vinden in een oorkonde uit 1183, waarin de naam 'Schlina' wordt vernoemd.

De dorpskern vormde zich tussen een heidelandschap dat zich in het noorden bevond en de moerassige vallei van het Groot Schijn in het zuidoosten. Van belang voor de geschiedenis van de gemeente zijn de Sint-Guibertuskerk en het Puttenhof. Dat vormde het geestelijk centrum van de gemeente, met laathof en abtskamer van de abdij van Affligem. De abdij van Affligem had ruime bezittingen in Schilde, net zoals de familie van Diedeghem die in de 14^e en 15^e eeuw eigenaar waren van de heerlijkheid Schilde. Buiten de grootgrondbezitters en de abdijen was de rest van het grondgebied in het bezit van de hertog van Brabant.

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen en van Vandermaelenkaart gebruikt. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit plangebied niet beschikbaar.¹ Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten ook bekeken.

¹ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

Het plangebied ligt ten oosten van de historische dorpskern van Schilde. Als algemeen referentiekader lijkt de Frickxkaart (fig. 4) echter moeilijk als alleenstaand cartografisch document leesbaar. De kaart is te algemeen om er duidelijke informatie over het plangebied uit af te leiden. Daarenboven kan de kaart niet goed gegeorefereerd worden.

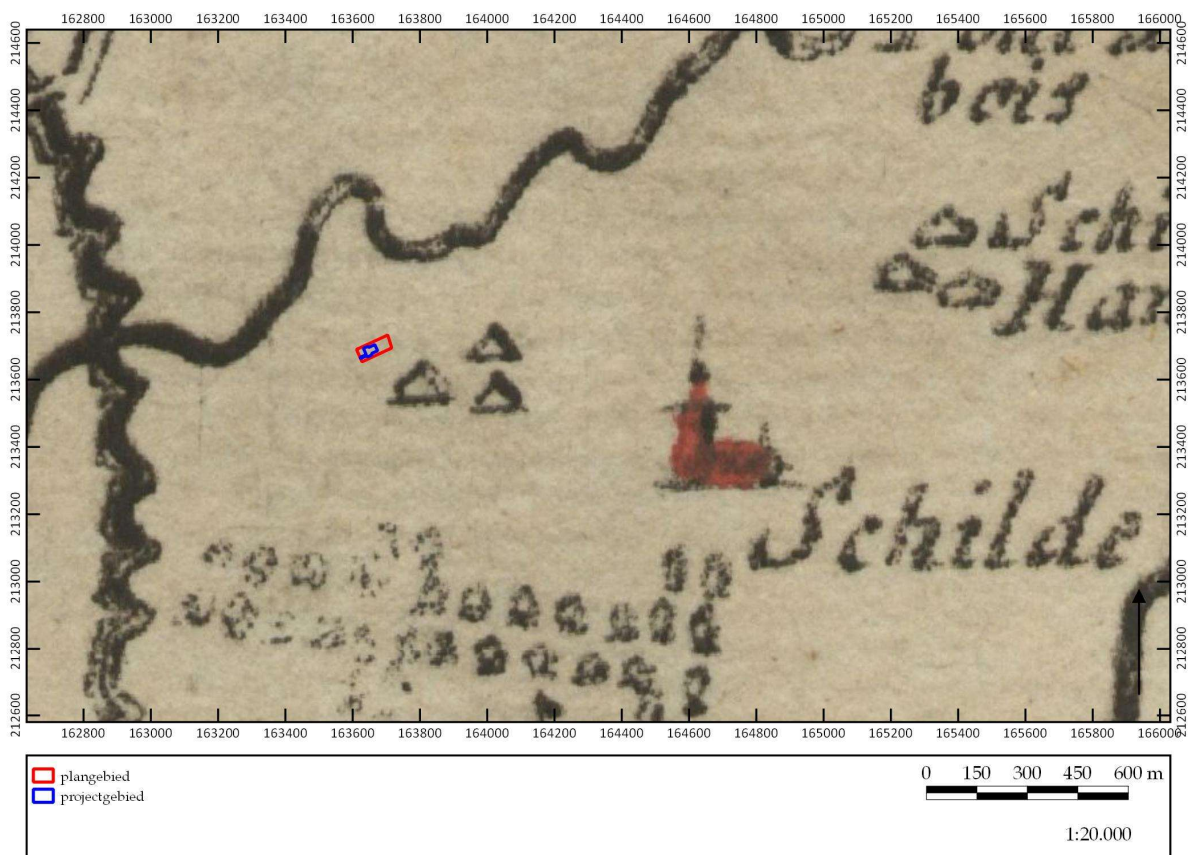
De Ferrariskaart (1771-1778) is op deze locatie alvast duidelijk en gedetailleerd te plaatsen (fig. 5). Op deze kaart is te zien dat het plangebied bebost is en gelegen aan een weg.

Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 6). Daarop is te zien dat er in het noorden een weg loopt doorheen het plangebied. Vermoedelijk het terrein nog steeds in gebruik als bos.

De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen (fig. 7). Het plangebied is hierbij nog steeds bebost.

De hierboven besproken historische kaarten tonen een hoge mate van continuïteit in en rond het plangebied vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw tot het einde van de 19^e eeuw. Elke historische kaart karteert bebossing binnen het plangebied.

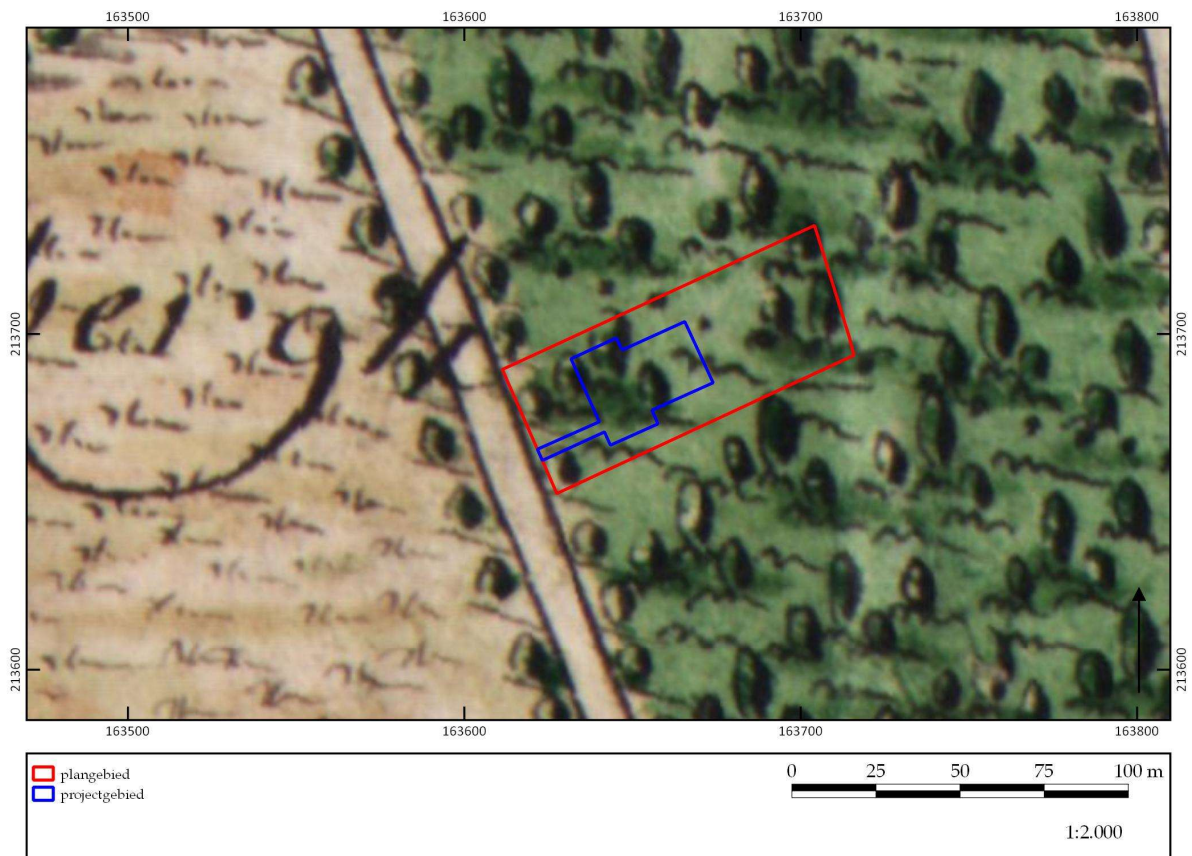
Afsluitend zijn nog enkele topografische kaarten bekeken. Door de grote continuïteit binnen het plangebied en de hoge tijdsresolutie van de verschillende beschikbare topografische kaarten werd ervoor gekozen hier geen te bespreken.²

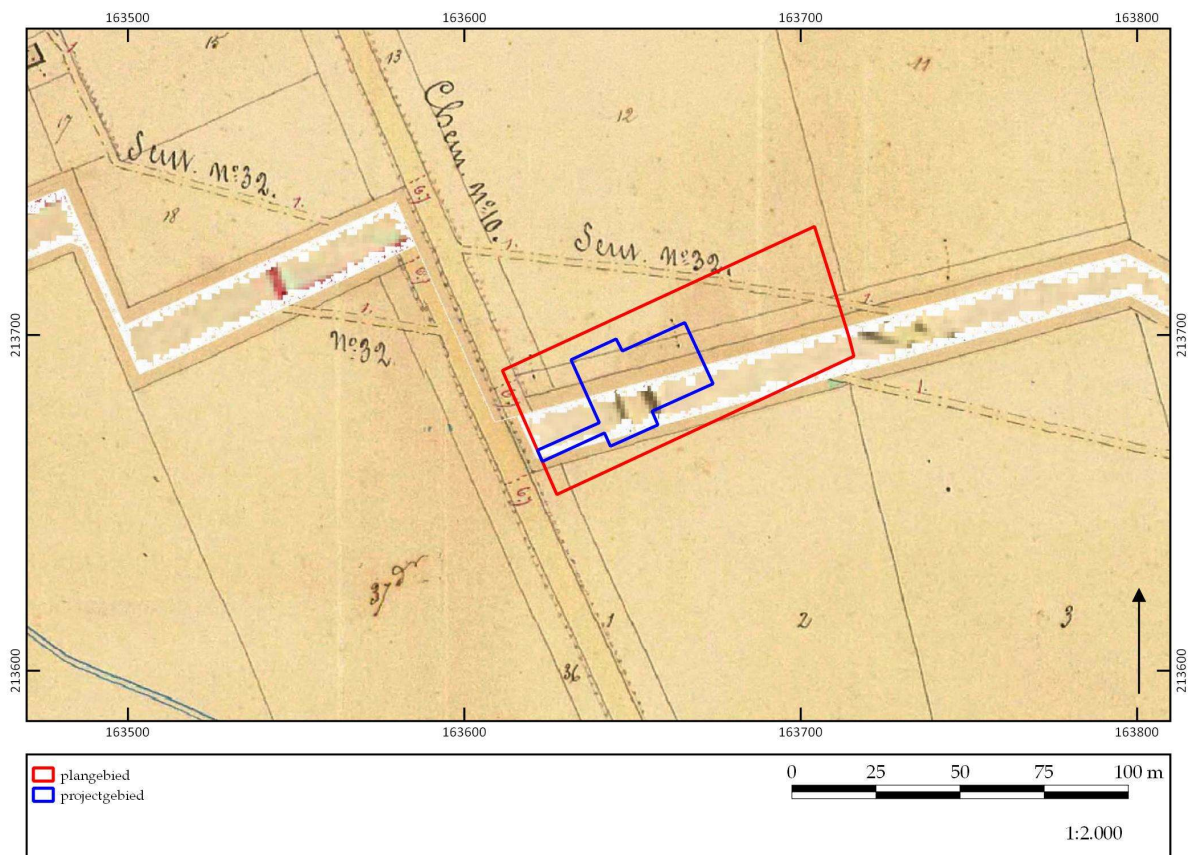
Figuur 4. Uitsnede uit de Frickxkaart (1744).

©LARES

² Voor het meest complete overzicht aan gegeorefereerde topokaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

Figuur 5. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778). ©LARES

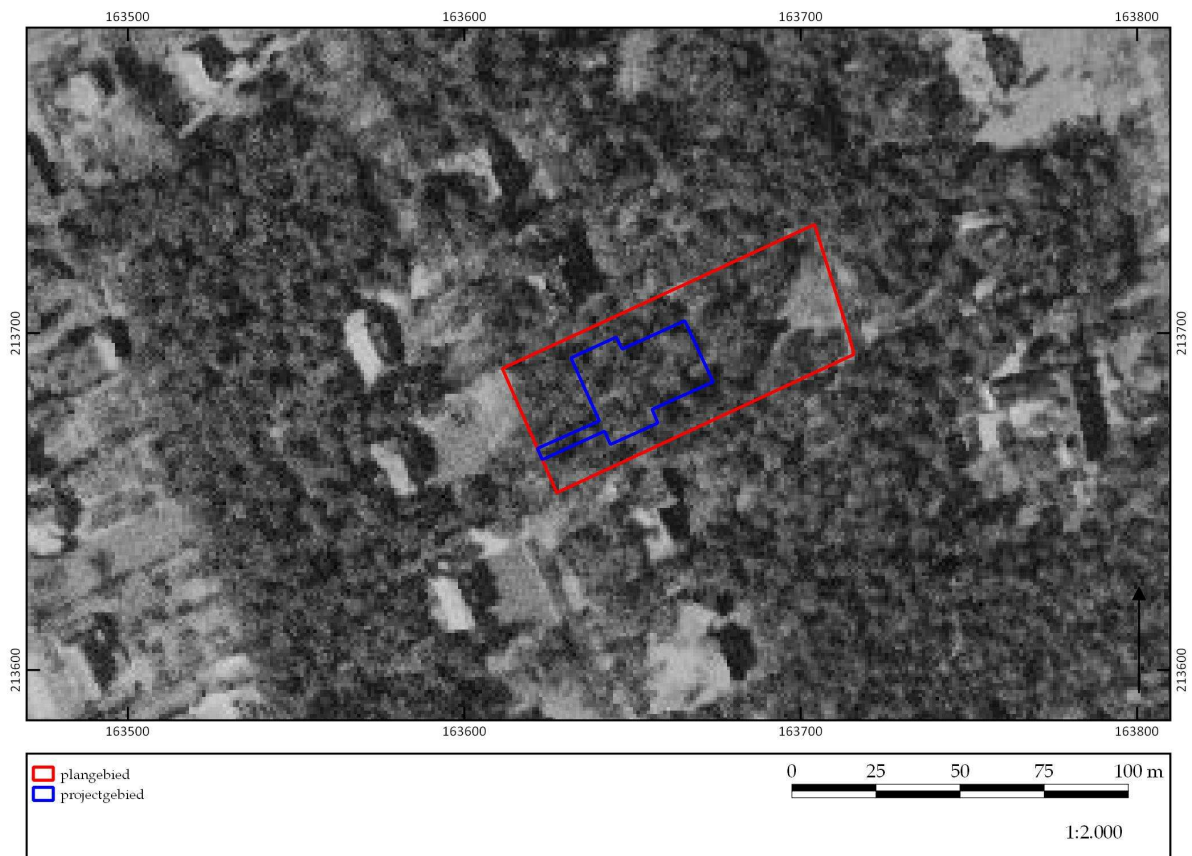
Figuur 6. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841). ©LARES

Figuur 7. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854). ©LARES

5.4 Luchtfotografie

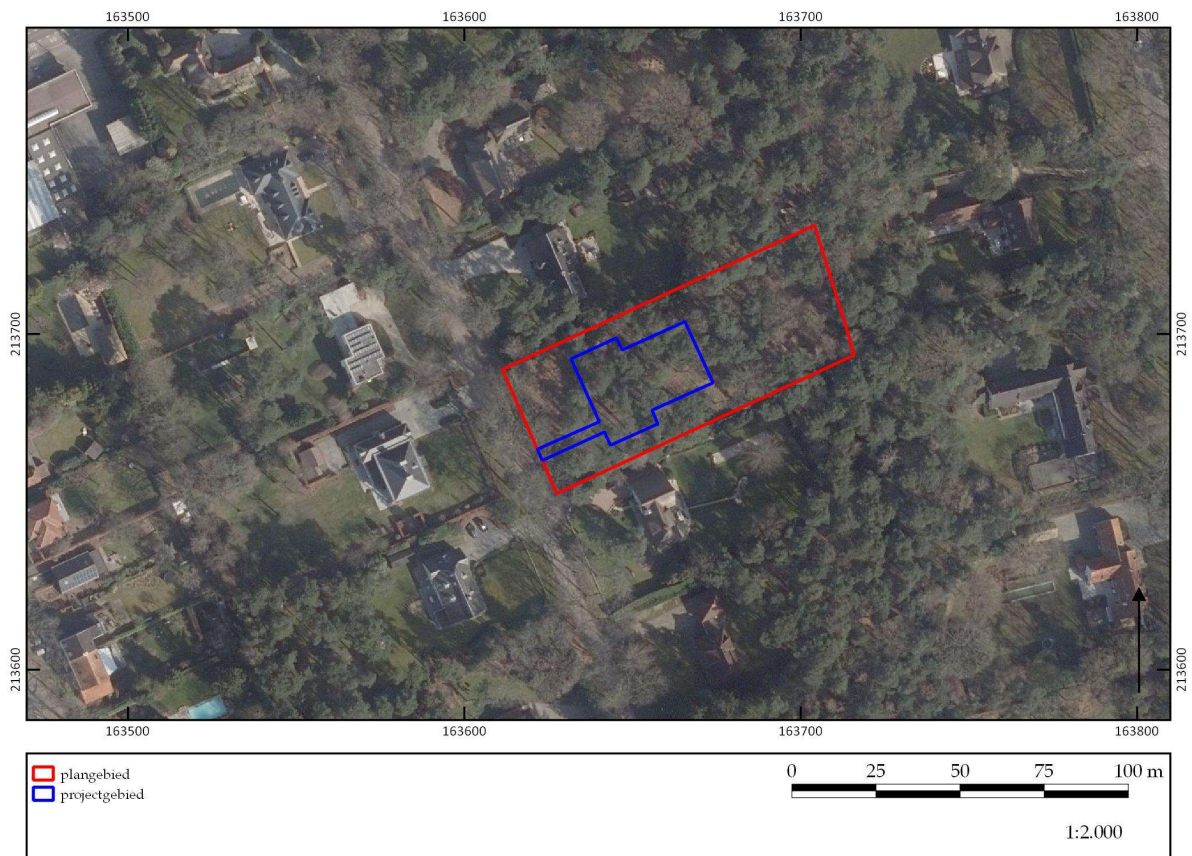
Ter aanvulling van de 18^e- tot 20^e-eeuwse historische kaarten zijn ook recentere luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 8) is zeer grofkorrelig maar toont wel aan dat het plangebied bebost is. De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (fig. 9) sluit hier bij aan. Het plangebied blijft bebost. De recente luchtfoto uit 2021 (fig. 10) toont nog steeds hetzelfde beeld.

Figuur 8. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971. ©LARES

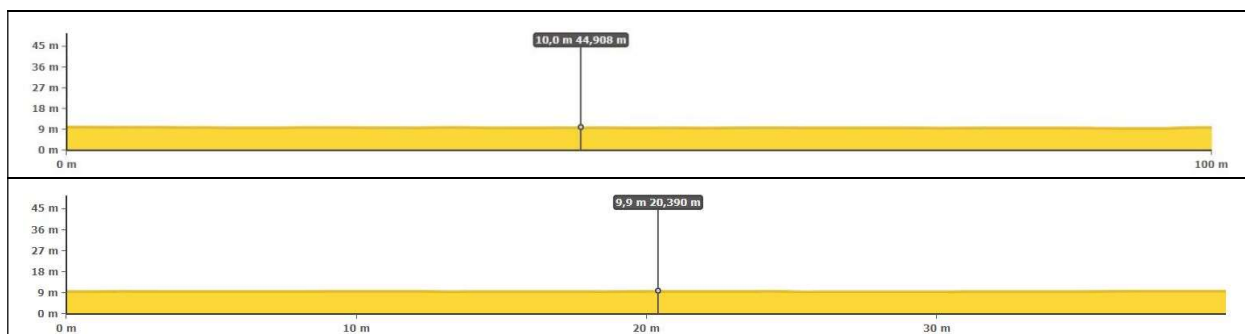
Figuur 9. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990. ©LARES

Figuur 10. Uitsnede van de luchtfoto's uit 2021. ©LARES

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.³ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Figuur 11. Terreindoorsnede: boven NO-ZW; NW-ZO onder .

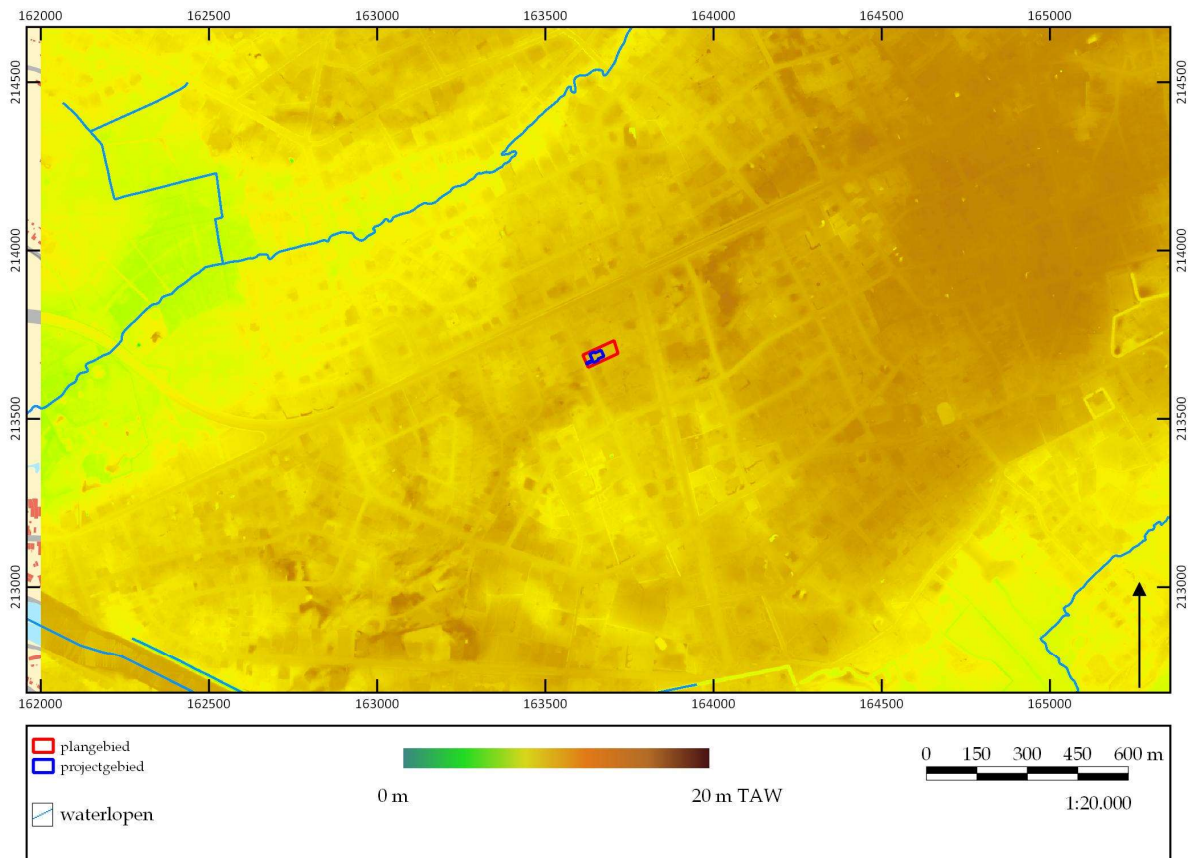
Het plangebied helt zacht af in noordoostelijke richting, van een hoogte van ca. 9,9 m

³ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

+TAW naar een hoogte van 10,2 m +TAW. Op 631 m ten noordwesten stroomt de Zwarte beek (fig. 11a).

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

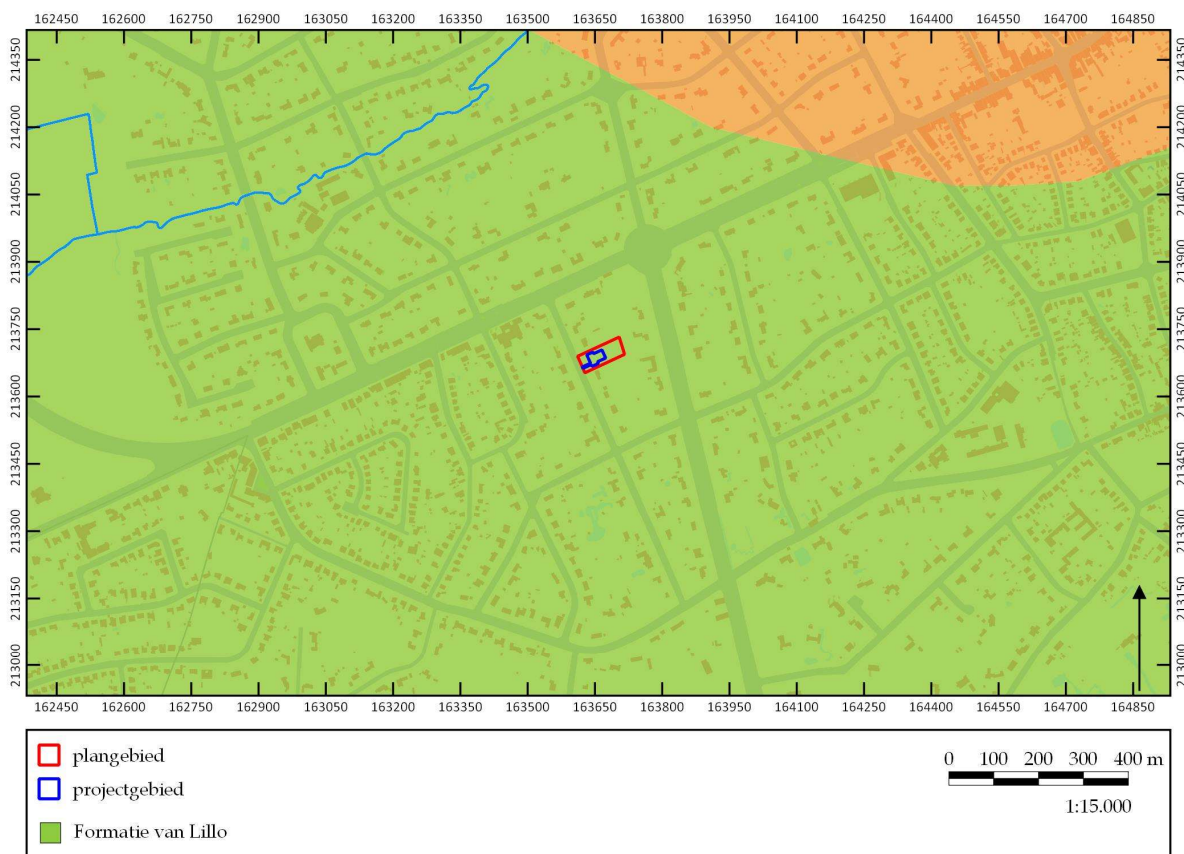
Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (fig. 11) wijst hetzelfde uit. Het plangebied bevindt zich centraal van de dekzandrug. Het is gelegen op 631 m ten zuidwesten van de Zwarte beek. Het plangebied is vrij vlak met een hoogte van 10,0 m +TAW tot 10,5 m +TAW.

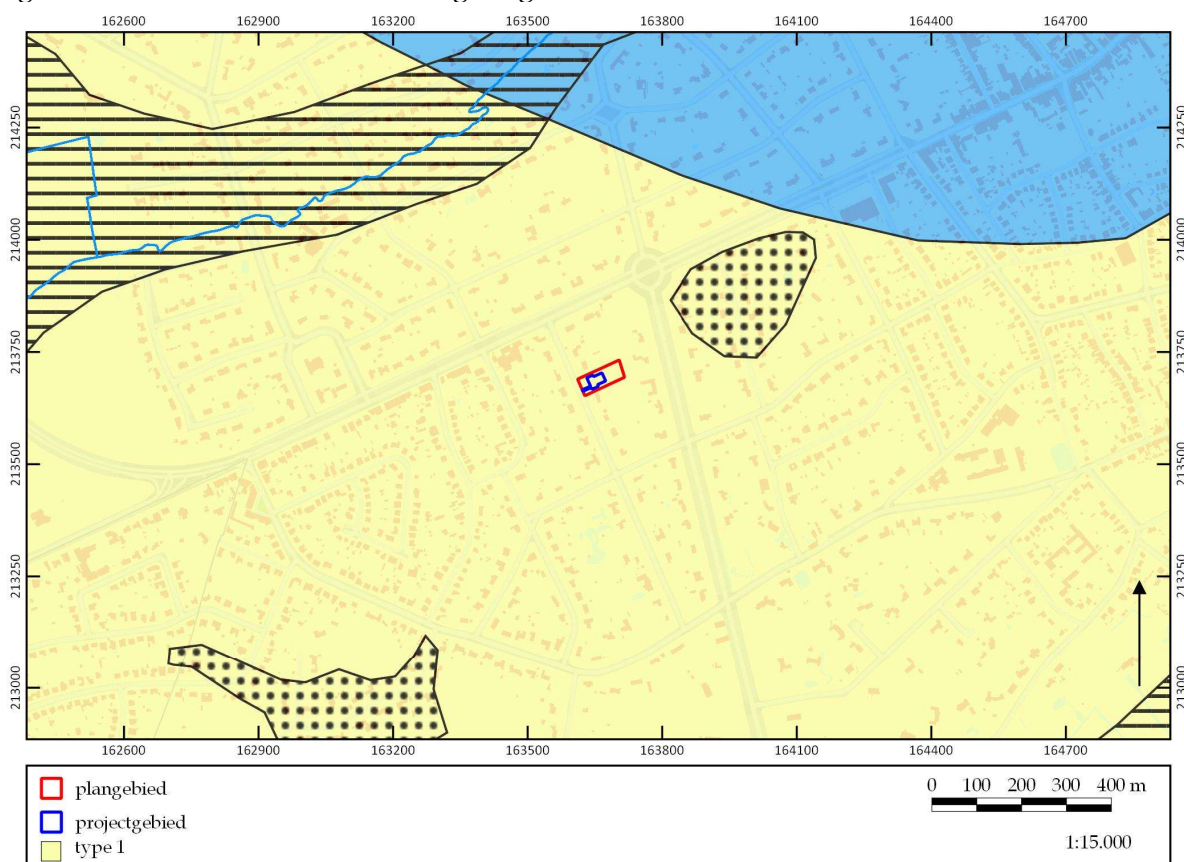
Figuur 11b. Hoogteligging op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II. ©LARES

5.5.2 Tertiair geologische kaart

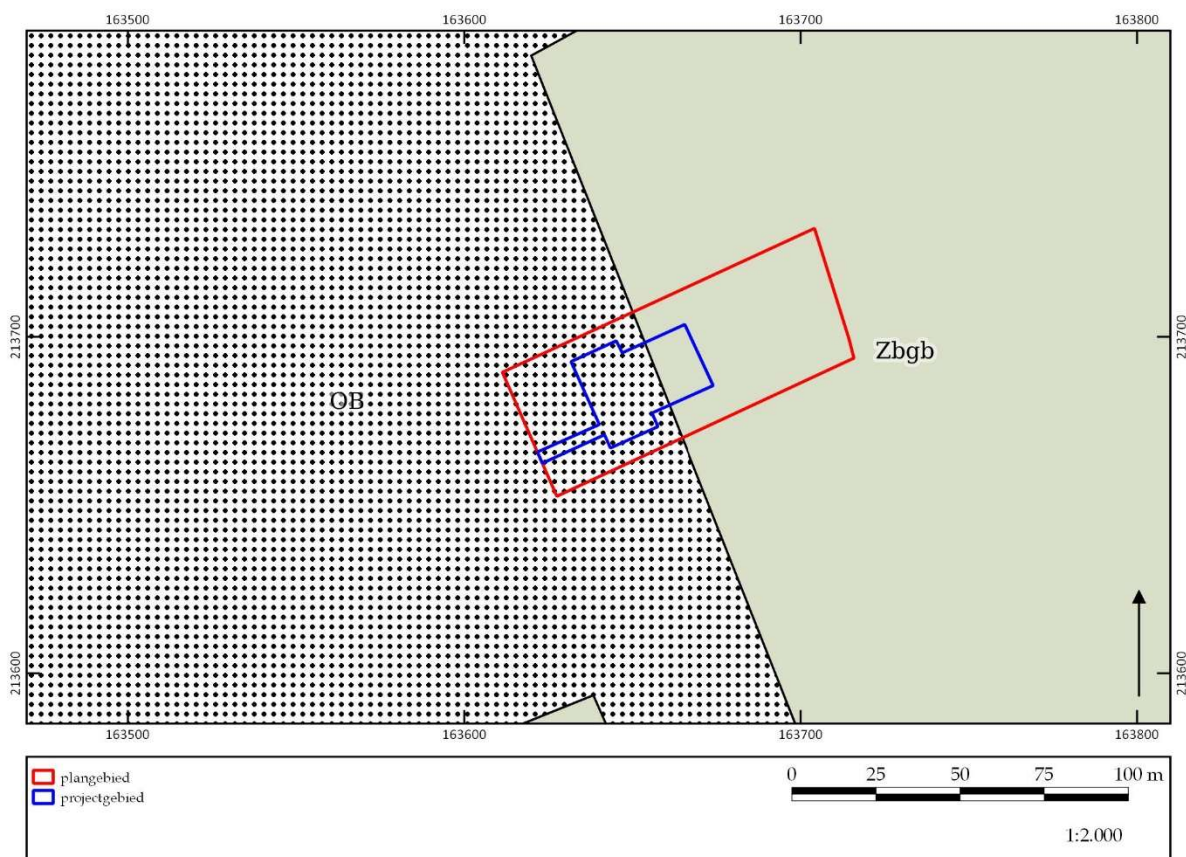
Op de tertiair geologische kaart (fig. 12) ligt het plangebied op een ondergrond dat benoemd wordt als de Formatie van Lillo. Dit is een mariene lithostratigrafische eenheid, gekenmerkt door grijs tot bruin schelprijk zand. Op enige afstand naar het zuiden toe wordt de ondergrond gekenmerkt door de Formatie van Diest. Deze sedimenten bestaan uit groen tot limonietbruinige zanden, glauconietrijk en meestal grofkorrelig. Kleirijkere zones en micarrijke horizonten komen voor, evenals limonietversteningen.

Figuur 12. Uitsnede van de tertiair geologische kaart. © LARES

Figuur 13. Uitsnede van de quartair geologische kaart. © LARES

Figuur 14. Uitsnede van de bodemkaart. ©LARES

5.5.3 Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart (fig. 13) wordt aangegeven dat in het plangebied geen holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de pleistocene sequentie voorkomen (type 1). De basis van de quartairgeologische sequentie wordt gevormd door hellingsafzettingen.

5.5.4 Bodemtype

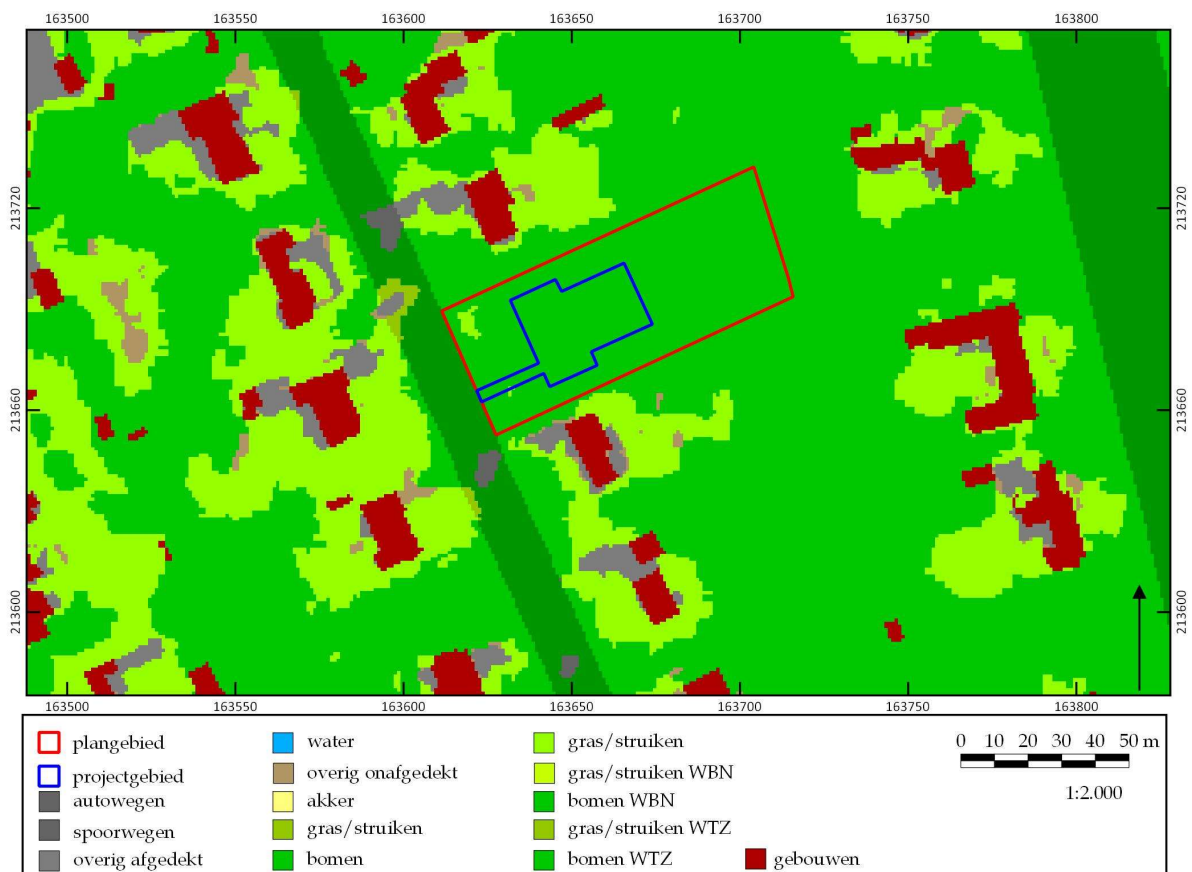
Op de bodemkaart van Vlaanderen (fig. 14) blijkt dat er binnen het plangebied twee verschillende bodemtypen voorkomen. Het eerste bodemtype betreft een OB-bodem en komt in het westelijke deel van het terrein. Dit zijn bodems waarvan het bodembestand grondig verstoord is door menselijke activiteiten. De tweede bodemtype betreft een Zbgb-bodem. Dit zijn droge zandgronden met humus en/of ijzer B-horizont. Ze zijn ideaal om als bos te behouden.

5.5.5 Potentiële bodemerosie en bodembedekking

De potentiële bodemerosiekaart per perceel (fig. 15) geeft geen verdere informatie over het plangebied zelf. Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (fig. 16) blijkt een situatie die grotendeels overeenkomt met de huidige werkelijkheid, zoals hierboven reeds uitgebreid beschreven.

Figuur 15. Uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart. ©LARES

Figuur 16. Uitsnede van de bodembedekkingskaart. ©LARES

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied zijn alvast geen archeologische waarden aangetroffen (fig. 17).⁴ In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied.

Figuur 17. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©OE/LARES

Centraal Archeologische Inventaris:

NIEUWE TIJD:

- **CAI ID 103212:** Steenen hoeve, Schilde: alleenstaande hoeve uit de 18^e eeuw.
- **CAI ID 103216:** Grote hoeve, Schilde: alleenstaande hoeve uit de 18^e eeuw.

Overige inventarissen:

Voor de vermelding van overige inventarissen hebben we ons beperkt tot wat er op korte afstand van het plangebied aanwezig is.

⁴ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 9 februari 2022 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

- **ID 15994:** Ruitersdreef, Schilde: op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er een archeologisch potentieel is voor resten en sporen vanaf het neolithicum tot en met de late middeleeuwen. Bijgevolg werd vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.⁵
- **ID 12225:** Kluisdreef, Schilde: op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er een archeologisch potentieel is, echter hebben de geplande werken een beperkte verstoringsgraad. Bijgevolg werd het terrein vrijgegeven.⁶
- **ID 14586:** Van de Wervelaan, Schilde: op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er een archeologisch potentieel is voor resten en sporen vanaf het neolithicum tot en met de late middeleeuwen. Bijgevolg werd vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.⁷
- **ID 9462:** Vennebosstraat, Schilde: op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er een archeologisch potentieel is voor resten en sporen vanaf het paleolithicum tot en met de late middeleeuwen. Bijgevolg werd vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van landschappelijke boringen en een proefsleuvenonderzoek.⁸
- **ID 13351:** Van de Wervelaan, Schilde: op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er een archeologisch potentieel is voor resten en sporen vanaf het neolithicum tot en met de late middeleeuwen. Bijgevolg werd vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.⁹

Verder zijn er geen waarden gevonden voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed – gehelen, orgels, wereldoorlog relict)
- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Erfgoedlandschappen

⁵ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15994>

⁶ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/12225>

⁷ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14586>

⁸ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9462>

⁹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/13351>

6. Controleboringen

6.1 Methodiek

Om te bepalen of de bodem nog voldoende intact is om een goede bewaringstoestand van een archeologische site te garanderen, zijn controleboringen binnen het plangebied uitgevoerd. Door middel van deze controleboringen is bekend hoe diep het mogelijke archeologische niveau zit, en of er sprake is van een onverstoorde oorspronkelijke bodem waar zich nog mogelijk een archeologische site in zou kunnen bevinden.

Figuur 18. Locatie uitgevoerde boorpunten.

©LARES

Het booronderzoek is manueel uitgevoerd met een edelmanboor met een kop van 7 cm. De boringen zijn verspreid over het terrein geplaatst, met een voldoende aantal om de bodemkundige situatie te begrijpen. In totaal zijn zes boringen geplaatst (fig. 24). De boringen zijn tot een diepte gezet waardoor alle eenheden grondig bekeken konden worden. Maximaal zijn de boringen tot een diepte van ca. 70 cm gezet. onderzoek.

Het booronderzoek is uitgevoerd op maandag 7 februari 2022 op een zonnige droge dag. De boringen zijn naast het boorgat uitgespreid voor registratie. De boringen zijn in het veld beschreven en gefotografeerd. De boringen zijn ingemeten in Lambertcoördinaten. Er zijn drie boringen buiten de bouw- en tuinzone gezet om als vergelijking te dienen.

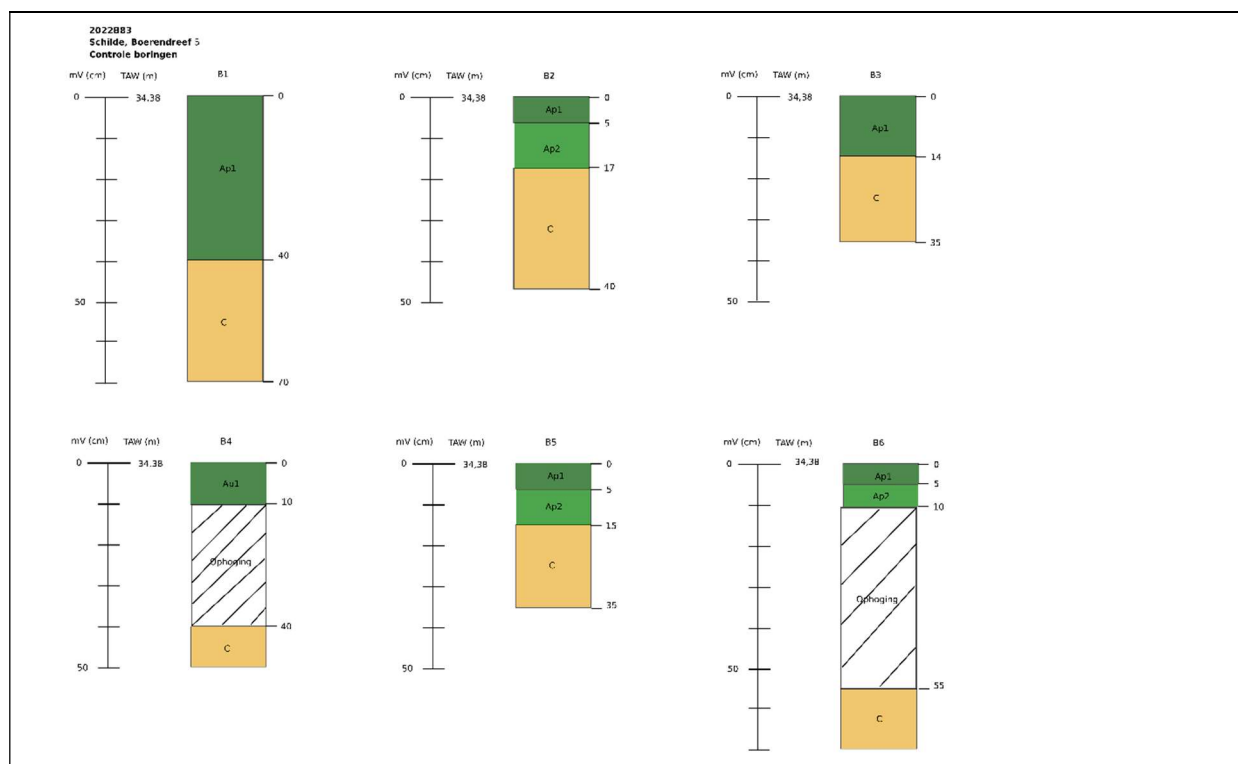
6.2 Resultaten landschappelijk bodemonderzoek aan de hand van de boringen

Uit het booronderzoek is gebleken dat er nergens een podzolbodem is bewaard gebleven en het terrein is in het zuiden opgehoogd/opgevuld.

In boringen 1, 2, 3 en 5 is een duidelijk AC-profiel aangetroffen (fig. 19-20). Bovenaan bevindt zich een donkerbruine Ap-horizont met een dikte van ca. 5 - 40 cm. In boring 2 en 5 dekt deze Ap-horizont een tweede bruingrijze Ap-horizont af. Deze Ap2-horizont heeft telkens maar een geringe dikte van ca. 12 cm. Hieronder situeert zich een gele C-horizont.

Boringen 4 en 6 vertonen een ander patroon. In boring 4 bevindt zich bovenaan een 10 cm dikke donkerbruine Ap1-horizont, terwijl in boring 6 deze 10 cm bestaat uit een donkerbruine Ap1 en een bruingrijze Ap2. Onder Ap1 in boring 4 en Ap2 in boring 6 bevindt zich een vermengde laag, waarschijnlijk een ophoging/opvullingslaag, van 30 cm in boring 4 en 45 cm in boring 6. Hieronder bevindt zich een gele C-horizont.

Op basis van de resultaten van de controleboringen kan één relevant archeologisch niveau onderscheiden worden, namelijk de bovenzijde van de C-horizont. In geen van de boringen zijn de restanten van een oudere (podzol)bodem aangetroffen. Er zijn geen archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmentjes of silex aangetroffen.

Figuur 19. Boorstaten.

©LARES

Figuur 20. Boringen 1 (linksboven), boring 2 (rechtsboven), boring 3 (links midden), boring 4 (rechtsmidden), boring 5 (linksonder) en boring 6 (rechtsonder). ©LARES

7 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

7.1 Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop zandige sedimenten afgezet waarin een humus- en/of ijzer B-horizont is afgezet. Het terrein is op 631 m van de Zwarte beek gelegen. Het plangebied is vrij vlak van een hoogte van 10,0 m +TAW tot 10,5 m +TAW.

Historisch gezien is de ontwikkeling van Schilde te plaatsen in de middeleeuwen. In de bredere omgeving van het plangebied gaan de oudste vondsten terug tot in het nieuwe tijd. Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen in gebruik is als bos. Tot op heden is de situatie hetzelfde gebleven.

7.2 Impact van vroegere en geplande werken

Het terrein is gelegen in een gebied dat op het gewestplan wordt aangegeven als woonparkgebied. Volgens de verordeningen van de gemeente Schilde moet het grootste deel van het terrein als bos bewaard blijven. Er mag slechts maximaal 400 m² bebouwd worden en maximaal 400 m² als tuinzone aangelegd worden. De rest moet behouden blijven als bos. Voor de bouwzone en tuinzone dient, aangezien het gaat om

een verkavelingsaanvraag, uitgegaan te worden van een maximale verstoring van het bodemarchief.

7.3 Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbeveling

Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gradiëntsituatie aanwezig is: het is gelegen op een hoog deel in het landschap. De Zwarte beek is gelegen op 631 m. Verder tonen de boringen een AC-bodem en ter hoogte van de bebouwde zone ook een zone waarbij de oorspronkelijke bodem is verstoord (vermoedelijk opgehoogd). Bijgevolg wordt een lage kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit het paleo- en mesolithicum.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare gronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. Desondanks er in de omgeving dergelijke vondsten nog niet zijn aangetroffen is het niet uit te sluiten dat deze niet aanwezig zijn. De kans op het aantreffen van vondsten vanaf het neolithicum kan bijgevolg als middelhoog benoemd worden. Deze middelhoge potentie loopt evenwel door tot en met de late middeleeuwen. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of ceramische resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen voorkomen. Onder het maaiveld zullen de resten en sporen zich in context bevinden.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied onbebouwd was. Bijgevolg dient er een lage kans op het aantreffen van archeologische resten vooropgesteld te worden.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd. Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden.

Echter blijkt uit de controleboringen dat op een deel van de bouw- en tuinzone een verstoorde laag/gedempte laag aanwezig is van ca. 40 cm dik onder de bouwvoor. Deze laag is herkend in het zuidelijke deel van de bouwzone. In de andere boringen blijft dat de C-horizont al aanwezig is vanaf 15 cm.

Als de verstoorde zone wordt afgetrokken van de bouw- en tuinzone, rest er nog een oppervlakte van ca. 500 m² dat onderzocht kan worden. Dit is echter te klein en te fragmentair om een duidelijk beeld te bekomen van mogelijke archeologische resten. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt daardoor als klein ingeschat.

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een middelhoge potentie wat betreft de periode neolithicum tot en met de middeleeuwen. Anderzijds tonen de controleboringen aan dat een deel van het terrein verstoord is. Het te onderzoeken, niet-verstoorde gedeelte van het terrein is daardoor zeer klein en levert weinig kenniswinst op. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt niet raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse. Bijgevolg wordt het terrein vrijgegeven.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

Gysselinck, M., 1960: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroenderfgoed.be>

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2022B83	1	Kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	onbekend	1:2.000	Februari 2022
2022B83	2	inplantingsplan	huidige situatie	nvt	nvt	Februari 2022
2022B83	3	verkevelingsplan	nieuwe situatie	nvt	nvt	Februari 2022
2022B83	4	historische kaart	uitsnede uit Frickxkaart (1744) met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	1744
2022B83	5	historische kaart	uitsnede uit Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	1771-1778
2022B83	6	historische kaart	uitsnede uit Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	1841
2022B83	7	historische kaart	uitsnede uit Vandermaelenkaart (1845-1854) met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	1845-1854
2022B83	8	orthofoto	luchtfoto uit 1971 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	1971
2022B83	9	orthofoto	luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	1979-1990
2022B83	10	orthofoto	luchtfoto uit 2021 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	2021
2022B83	11a	terreindoorsnede	terreindoorsnede	onbekend	onbekend	Februari 2022
2022B83	11b	hoogtekaart	hoogteligging van plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:20.000	Februari 2022
2022B83	12	bodemkaart	uitsnede tertiair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:15.000	Februari 2022
2022B83	13	bodemkaart	uitsnede quartair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:15.000	Februari 2022
2022B83	14	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.000	Februari 2022
2022B83	15	bodemkaart	uitsnede potentiële erosiekaart (2021) met aanduiding plangebied	Onbekend	1:2.000	Februari 2022
2022B83	16	bodemkaart	uitsnede bodembedekkingskaart met aanduiding plangebied	Onbekend	1:2.000	Februari 2022
2022B83	17	archeologische kaart	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied	Onbekend	1:15.000	Februari 2022
2022B83	18	analysekaart	controleboringen	Onbekend	1:1.000	Februari 2022
2022B83	19	boorstaat	boorstaten	Onbekend	nvt	Februari 2022
2022B83	20	boringen	Afbeeldingen boringen	Onbekend	nvt	Februari 2022